

Tiedonhaun teoreettiset menetelmät - TYT:n koulutus Tampereella

[Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskus](#) järjesti joulukuussa kaksipäiväisen koulutuksen ”Tiedonhaun teoreettiset menetelmät”. **Eija Nevalainen** ja **Teijo Kuvaja** Opiskelijakirjastosta katsastavat sen annin lähinnä tiedonhankinnan kouluttajan näkökulmasta.

Koulutuksen pääpaino oli tiedonhakututkimuksen esittelyllä: sen yleisten suuntausten ja Tampereen yliopiston [informaatiotutkimuksen laitoksella](#) meneillään olevien tutkimusten.

Jaana Kekäläisen mukaan tiedonhakututkimuksen perimmäinen tavoite on kehittää käsitteitä, menetelmiä ja järjestelmiä, joiden avulla dokumenttien kaikki sisältö saadaan vaivattomasti kenen tahansa sitä tarvitsevan ulottuville mahdollisimman hyödyllisessä muodossa. Tutkimusalueina ovat esim. hakuaiheet, kyselyt, relevanssi, indeksointi, luokitus, klusterointi, täsmäytys ja luonnollisen kielen käsittely.

Oli kiinnostavaa kuulla, että perinteisesti hyvin järjestelmäsuuntautunut tutkimus tarkastelee tiedonhakua yhä useammin myös tiedonhankinnan kontekstissa ja tiedonhankintaa työprosessin kontekstissa – tiedonhakujärjestelmät eivät siis ole itsetarkoitus vaan palvelevat aina tiedonhankkijan tarvetta.

Tehtäväperusteista tiedonhakua ja kieliteknologiaa

Hyvänä esimerkkinä laaja-alaisesta tiedonhakututkimuksesta on **Sanna Kumpulaisen** tutkimus bioinformatiikan tehtäväperusteisesta tiedonhausta. Tutkimuksessa selvitetään, millaisia tutkimustehtäviä, työprosesseja ja

tiedonhankintatapoja bioteknologian alalla on, millaista dataa ja tiedonlähteitä on, kuinka niitä käytetään ja millaisia esteitä käytölle on. Se pyrkii myös kehittämään bioteknologian tutkijoita palvelevia tiedonlähteitä. Katsaus bioinformatiikan tietokantoihin ja työkaluihin (esim. [Entrez](#)) saatiin **Ari Pirkolan** osuudessa.

Kimmo Kettunen kertoi, kuinka kieliteknologian sovellusten avulla luonnollista kieltä voidaan käsitellä automaattisesti. Sovellukset voivat tuottaa esim. hakusanojen taivutusvartaloita ja -muotoja, karsia pääteaineksia, sekä perusmuotoistaa niitä; tällaisia sovelluksia ovat esim. [FinStems](#), [Morfo](#) ja [FINTWOL](#). **Eija Airio** on tutkinut kieltenvälistä tiedonhakua, eli järjestelmiä, jotka palauttavat hakutulokset eri kielellä kuin millä tiedonhakija on haun tehnyt. Nämä CLIR-järjestelmät voivat olla kaksi- tai monikielisiä ja yleensä ne perustuvat siihen, että kysely, eli hakusanat käännetään automaattisesti.

Tiedonhaku osana informaatiolukutaitoa

Koulutuksessa oli mukana myös informaatiolukutaidon opetuksen näkökulma. **Eero Sormunen** kertoi [Web-Seal-projektista](#), jossa tavoitteena on selvittää kuinka oppijat hakevat, arvioivat ja käyttävät informaatiota oppimistehtävissä, miten oppijan informaatiokäyttäytymiseen voidaan vaikuttaa ja miten informaatiolukutaitoa voidaan edistää integroidussa opetuksessa. Projektissa ilahduttavaa on se, että mukana on tutkijoita sekä informaatiotutkimuksen että kasvatustieteiden puolelta. Myös tässä tutkimuksessa tarkastellaan tiedonhankintaa laajemmissa yhteyksissä: osana oppimistehtävän informaatiokäyttäytymisen prosessia ja ongelmaperusteisen oppimisen sykliä

Tiedonhankinnan koulutukseen liittyvässä keskustelussa vallitseva painotus on ollut tiedonhankinnan kytkeminen muuhun oppimiseen (IL), ja ajatus sai mukavasti vahvistusta myös tässä koulutuksessa. Toisaalta oli virkistävää paneutua tarkemmin yhteen tiedonhankinnan koulutuksen ydinasiaan, tiedonhakuun ja palauttaa mieleen, että sen onnistuminen on vielä nykyisinkin niin riippuvainen siitä, kuinka hyvin haku saadaan täsmäämään järjestelmän sisältöön: mitä ja miten sinne on tallennettu. Koulutus myös konkretisoi sitä, miten käytännön tiedonhaussa (järjestelmät, hakutavat) tiedonhakututkimuksen tulokset näkyvät.

Teksti:
Teijo Kuvaja
kirjastonhoitaja
Opiskelijakirjasto
ja
Eija Nevalainen
informaatikko
Opiskelijakirjasto